

GOD EN IK

‘Warme Kerk geeft mensen kansen’

Elke maand ondervragen we een lukraak gekozen iemand op een plek waar veel volk passeert. Op de begraafplaats in Genk-centrum mijmert Luc VERHAEG over God en geloof

Jan COLLA

De herfstzon schijnt op zondagochtend en in de aanloop naar Allerzielen sjouwen her en der mensen met gieters en schoonmaakspullen over de Genkse begraafplaats. Met een kleine heggenchaar snoeit Luc Verhaeg (56) het buxushaagje op het graf van zijn vader. „Ik kom hier geregeld, ja. Dan wandel ik meestal ook nog wat rond, langs de graven van mensen die ik kende.”

–Wanneer bezocht u voor het laatst een eucharistieviering?

Dat doe ik nog op feestdagen of voor jaarmissen van familie en kennissen. Ik ga niet meer wekelijks naar de mis. Voorheen wel. Als misdienaar hadden we een stempelkaartje, toen zat ik bijna dagelijks in de kerk.

–Welk kerklied komt soms bij u op? Blijf mij nabij. Dat vind ik een mooie hymne. Die hoor je ook nog geregeld in religieuze uitzendingen of liederenprogramma's op de Nederlandse televisie.

–Heeft u nog een religieus voorwerp in huis?

Een kruisbeeld, en dat zal er ook altijd blijven. Ik ben gelovig, al

Luc Verhaeg bij het graf van zijn vader. „Geloof is geen kwestie van grote woorden.” © Jan Colla

heb ik wat meer afstand genomen van het strikt kerkelijke.

–Welke recente gebeurtenis in de Kerk maakt u blij?

Onze paus maakt me blij. Ik vind hem een supermens. Op vakantie in Rome woonden we de wekelijkse dienst op het Sint-Pietersplein bij en hij stopte op twee meter van ons, om een kind te groeten

dat vlakbij stond. Hij straalt zoveel geluk, eenvoud en gemeendewarmte uit. Ik deel niet al zijn ideeën, dat hoeft ook niet, maar hij dwingt veel respect af.

–Welke gebeurtenis in de Kerk maakt u bezorgd?

De Kerk is het contact met de mensen wat verloren en dat is jammer. Ik was vroeger actief in de paro-

chie, als organist en dirigent. Ik besef dat het niet makkelijk is en dat we allemaal weinig tijd hebben – of dat we ons daar toch achter verschuilen, maar toch. Ik herinner me een volkse pastoor uit mijn jeugd, Bèr Honings. Hij liep langs bij alle verenigingen, dans-te mee met ons, gaf ons verantwoordelijkheid en stimuleerde iedereen. Dat is voor mij echt Kerk: mensen kansen geven binnen een warme gemeenschap, hen helpen groeien. Wijze mensen doen dat zonder grote woorden.

–Wanneer was u boos op God?

Boos op God ben ik nooit, al plaats ik wel eens vraagtekens. Waarom gebeuren dingen zoals ze gebeuren? Als je mensen verliest omdat ze sterven, omdat ze uit je leven weggaan, of als mensen je vrouwen diep beschamen – hoe kan dat toch? Daar bestaan niet altijd antwoorden op.

–Welke levensles wil u meegeven?

Ik probeer uit alle negatieve ervaringen iets te leren. Meestal slaag ik erin er iets positiefs uit te halen, ook al zijn de ervaringen zelf onaangenaam. Ik hoop en geloof dat alles wat ons overkomt, ons toch iets bijbrengt.

Martin Luther King

‘Soms moet je Jezus durven na te zeggen: Hij heeft mij gezalfd’

Tijdens zijn toespraak voor het Congres in Washington noemde de paus Franciscus vier grote inspirerende Amerikaanse figuren: de katholieken Dorothy Day en Thomas Merton en de niet-katholieken Abraham Lincoln en Martin Luther King.

De paus koppelde die grote personen aan een bepaalde verjaardag. Voor Martin Luther King (1929-1968) was dat de vijftigste verjaardag van de mars van burgerrechtenactivisten van Selma naar Montgomery, een belangrijk moment in de strijd voor burgerrechten van de zwarte bevolking in de Verenigde Staten.

King werd opgeleid als baptistisch dominee. Vanaf 1955 engageerde hij zich actief en gewelddoos voor de gelijkberechtiging van zwarte Amerikanen, een strijd waarvoor hem in 1964 de Nobelprijs voor de Vrede werd toegekend. Tegelijk werd hij ook viermaal gearresteerd. Die inzet was niet los te koppelen van een diepgelovige spiritualiteit.

De uitkomst van de strijd voor burgerrechten noemde King zijn ‘droom’, *dream*. Op 28 augustus 1963 sprak hij in Washington voor een kwart miljoen activisten een beroemde speech uit die eindigde met een improvisatie op de uitspraak: „Ik heb een droom”. Die in wezen politieke toespraak was echter een variant op de typische preekstijl van zwarte predikanten en bevatte verscheidene Bijbelcitaties, zoals het visioen in Jesaja, hoofdstuk 40. De retorische stijl wordt vergeleken met die van oudtestamentische profeten. Ook paus Franciscus herhaalde bewust de term ‘droom’.

De Vlaamse Kingkenner Willy Schaecken, die in de reeks *Meesters van spiritualiteit* een boek wijdde aan de zwarte dominee, meent dat Martin Luther King in het spoor van Jezus vooral droomde van verzoening. King noemde die droom *the beloved community*, de geliefde gemeenschap, waarvoor hij alles wilde geven.

In zijn biografie stelt Schaecken dat King evolueerde van nationale held in de periode van 1955 tot 1965 naar outsider in de laatste jaren van zijn leven, van een centrum- naar een randprofeet. Hij ging de uitwassen van de Amerikaanse samenleving aan: de armoede, de gevolgen van de Vietnamoorlog. Koortsachtig zocht hij naar een herbronning van zijn profetische taak. In dezelfde periode doken geruchten op over overspel.

Daags vóór zijn gewelddadige dood op 4 april 1968 preekte King in Memphis, waarvan de neerslag bekend werd als *I have been to the mountaintop* (ik was boven op de berg). Daarin vergeleek hij zich met Mozes die vanaf de berg het Beloofde Land zag, maar dat niet zou betreden. „Soms moet je als predikant Jezus durven na te zeggen: ‘De geest van de Heer is over mij, omdat Hij mij gezalfd heeft om op te komen voor de armen.’” (EDS)

GODGELEERD

Christendom geen schuldcultuur

Kerk cultiveerde lange tijd het begrip schuld, maar barmhartigheid is de grondtoon

Erik DE SMET

Ter gelegenheid van het Jaar van de Barmhartigheid werden overal in de wereld, ook in ons land, zogeheten jubelkerken aangeduid. Wie ernaar op bedevaart gaat, doet dat als teken van bekeering en verlangen naar verzoening. De gekozen kerken zijn bij uitstek plekken waar gelovigen geregeld te biecht kunnen gaan.

Al te vaak wordt gesteld dat het christendom een godsdienst van de schuld is. Begint de eucharistieviering niet met een schuldbelijdenis? Houdt het sacrament van de verzoening niet het biechten van de eigen tekorten in? En bekleedt het gewetensonderzoek geen centrale plaats in de christelijke spiritualiteit? Thema's als ongehoorzaamheid, seksuele verlangens en geaardheid, of gebruik van voorbehoedmiddelen werden in het verleden vaak gekoppeld aan zonde en schuld.

De Franse journaliste Monique Hébrard ontkent in het maandblad *Croire* formeel dat het christendom schuld cultiveert. Niet in het Oude Testament en nog minder in het evangelie wordt mensen schuld opgelegd. Integendeel, Jezus neemt de last van de zonde weg. Hébrard stelt echter ook dat het onloochenbaar is dat de Kerk in haar spreken aan-

leiding gaf tot een groot schuldbesef, zeker wat betreft relaties en seksualiteit. De historicus Jean Delumeau toonde al in 1983 in zijn *La Peur en Occident, XIVe-XVIIIe siècles* (De angst in het Westen, veertiende tot achttiende eeuw) aan hoe een schuldbesef onze cultuur diep binnendrong.

„Zeker bij vorige generaties speelde een overdreven schuld-cultuur”, weet ook theoloog Marc Steen. „Slechte herinneringen aan bijvoorbeeld de biechtpraktijk komen nu bovendien. Ik meen dat de klemtoon

„Zonde is een relationeel begrip. Je zondigt steeds tegen iemand”

Marc Steen

leggen op schuldbesef een beperkte benadering was van Gods barmhartigheid. Niemand is zo barmhartig als God, onze Vader. Het christendom legt wel de nadruk op de menselijke verantwoordelijkheid. De vrijheid die we van God kregen, moeten we wijs gebruiken.”

In het christelijke geloof gaat het niet zozeer om schuld, maar om zondebesef. „Zonde is een bij uitstek relationeel begrip”, legt

Steen uit. „Het is een tekort dat is ontstaan in de band met God. De jongste zoon zegt in de beroemde Lucasparabel: ‘Vader, ik heb gezondigd tegen de hemel en tegen u’ (15, 18). Zonde gebeurt altijd tegen iemand. Als we onszelf en een ander niet respecteren, dan respecteren we God niet.”

„Ook in het Oude Testament – dat beseffen christenen overigens te weinig – is God betrokken op de fragiele mens en heeft hij mededogen met de zondaar”, vervolgt Marc Steen. „Psalm 103 zegt dat Hij een hart heeft voor zondaars en goed voor hen wil zijn. Tegelijk is God ook boos op het kwade. Het Hebreeuwse woord voor ‘barmhartigheid’ is verwant met dat voor ‘moederschoot’. God draagt de broze tot hij geboren kan worden.”

Marc Steen wijst op een uitspraak van Jezus in Lucas' vlakterede: „Wees barmhartig zoals de Vader barmhartig is.” We worden opgeroepen tot dezelfde mildheid. „Door het wegebben van het godsbesef verdwijnt ook het zondebesef, maar niet de schuld. Die blijft overeind, want schuld ervaren, is eigenlijk zuiver menselijk”, zegt Marc Steen.

Gods barmhartigheid bekleedt een centrale plaats in het geloof. „God vergeeft ontzettend snel,

maar Hij is geen lamme goedzak”, zegt Marc Steen. „Hij verwacht iets van ons, mensen. We maken een karikatuur van zijn mildheid als we er maar op los leven. Het ontvangen van Gods barmhartigheid houdt een oproep in. Van de Duitse theoloog Dietrich Bonhoeffer is de uitspraak dat de genade niet goedkoop is. We worden gevraagd een ommekeer te bewerken.”

„In alle verhalen van Jezus klinkt dat door: ‘Ga en begin anders te leven’”, zegt Marc Steen. „In de biecht gebeurt dat op indringende wijze. Er zijn vele mogelijkheden en gelegenheden om ons toe te vertrouwen aan Gods barmhartigheid, maar in het sacrament van de verzoening gebeurt dat op hoorbare en zelfs tastbare wijze. Het uitspreken en uiten van de eigen schuld werkt bevrijdend, ook al blijft het onder woorden brengen van die schuld altijd lastig en pijnlijk. Die pijn is echter als geboortepijn.”

De biecht is dus meer dan gebeden opzeggen. De barmhartigheid is er positief aan het werk. Het doel van Gods genade is betere mensen van ons maken. Het ontvangen van Gods barmhartigheid is dus geen prestatie, maar een nieuwe dynamiek die in ons op gang komt.